

Szabó László

A békefenntartás új értelmezése

Jelen írás a békefenntartás fogalmának az elmúlt több mint hatvan év során bekövetkezett változását, illetve a békeműveletek differenciálódásának folyamatát vázolja fel. Szerzője nem csupán elméleti ismeretekkel, hanem gyakorlati tapasztalatokkal is rendelkezik a békefenntartás és a békeműveletek terén.

Annak ellenére, hogy a békefenntartás csak az 1950-es években került be a nemzetközi politikai terminológiába, a politikai válságok nemzetközi menedzselése sokkal régebbi múltra tekint vissza. A jelenlegi nemzetközi viszonyok között a békefenntartás az erőszakos konfliktusok megoldásának leginkább elfogadott módja, de az egyes államok sok esetben különbözőképpen értelmezik és interpretálják a békefenntartás elméletét és gyakorlatát. Ennek következtében egyes időszakokban – amikor nagyobb az egyetértés az ENSZ Biztonsági Tanács tagjai között – jelentősen megnő a nemzetközi közösség hajlandósága a konfliktusok megoldására, amikor viszont ez az összhang megbomlik, még a komoly következményekkel járó konfliktusok sem serkentik cselekvésre a nemzetközi szervezeteket.

Ilyennek lehettünk tanúi a hidegháború befejeződése után, amikor a békefenntartó akciók jellege jelentősen megváltozott, számuk pedig nőtt. Ennek ellenkezőjét tapasztalhattuk 2004 után, amikor a szómáliai és a ruandai kudarcok következtében a fejlettebb országok csökkentették politikai és személyi hozzájárulásukat új ENSZ-missziók létrehozásához.

A békefenntartás fogalma az idők folyamán lényegesen változott, s napjainkban

ezt a fogalmat használjuk legáltalánosabban az ENSZ vezetése alatt álló műveletek leírásában. E fogalom azonban tartalmában sokkal tágabb, s magában foglalja a hagyományos békefenntartás elemeitől kezdve (megfigyelő, közvetítő) a multinacionális missziók összetett feladatáig (lefejezés, választások megfigyelése, gazdaság helyreállítása, a közigazgatás újjászervezése) terjedő spektrumot. Ennek következtében a kezdeti, majdnem tisztán katonai missziók fokozatosan átalakultak, s mára sikerük legalább annyira függ a civil elemek eredményességétől, mint a katonák fellépésétől.

A hidegháború időszakát sok szakértő az úgynevezett klasszikus békefenntartás időszakának nevezi, holott már ebben az időszakban is sor került olyan missziókra (Kongó, Korea), melyeket ma békekikézszerítésnek nevezünk. 1987-ig a békefenntartásnak viszonylag szűk feladatrendszere volt. Elsősorban olyan missziókkal találkozhattunk, mint semleges, demilitarizált zónák fenntartása, tűzszünet megfigyelése, szemben álló felek elválasztása, békeegyezmény fenntartása, vagy külső intervenció megakadályozása.

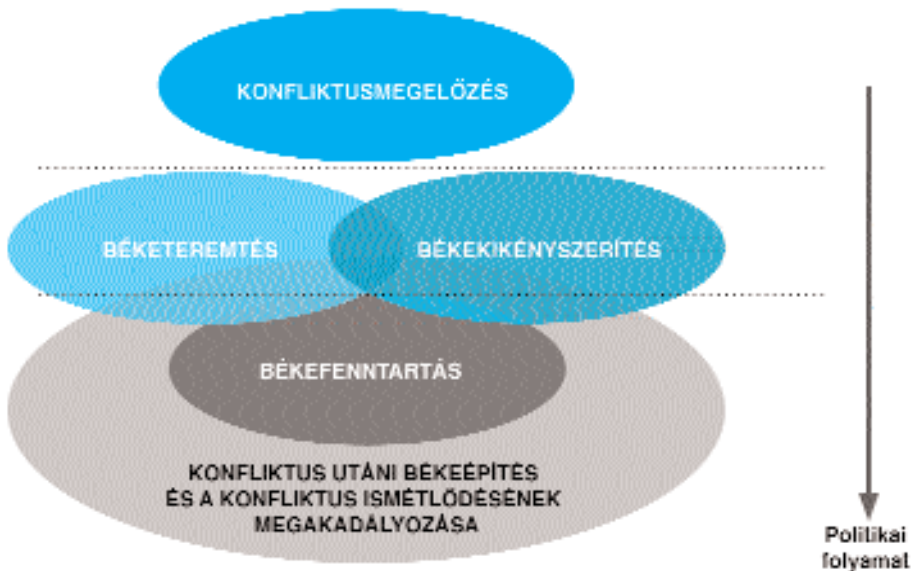
A békefenntartásról publikált könyvtárnyi szakirodalomban számos felosztással találkozhatunk a missziók jellegét illetően.

William Durch felosztása szerint négyfajta békefenntartó misszió létezik: a hagyományos békefenntartás, a többdimenziós műveletek, a békekikényszerítés és a humanitárius misszió. Diehl és Druckman sokkal specifikusabb felosztást alkalmaz, a hagyományos békefenntartástól a szankciók kikényszerítéséig tizenkét különböző tevékenységi formát sorol fel. J. J. Holst osztályozása szerint a békeműveletek nyolc fajtáját különböztethetjük meg (a konfliktus kirobbanásának megelőzése, a felek elválasztása, a status quo helyreállítása, a béke megőrzése, a politikai megoldás és az egyezmény betartásának elősegítése, a jog és törvény betartása, kényszerítő műveletek és az egyezmény megsértésének megszüntetése). Goulding felosztása szerint hat típus létezik: megelőző telepítés, hagyományos békefenntartás, egyezmény teljesítésének átfogó ellenőrzése, humanitárius segélyek szétosztásának ellenőrzése, a működésképtelen állam intézményei

helyreállításának elősegítése, tűzszünet kikényszerítése. Demurenko és Nikitin hét csoportra osztja a békefenntartó missziókat: békefenntartás (*peacekeeping*), a béke megőrzése érdekében végrehajtott műveletek (*operations to preserve peace*), béketeremtés (*peacemaking*), békefenntartó műveletek (*peacekeeping operations*), békekikényszerítés (*peace enforcement*), békeépítő műveletek (*peace-building operations*), humanitárius akciók (*humanitarian actions*). Vannak kísérletek arra, hogy a békefenntartást időbeli sorrend szerint csoportosítsák. Marrack Goulding háromgenerációs békefenntartásról beszél. Vannak aztán olyanok is, akik egyszerűen két csoportra osztják a békemissziókat, és hidegháború alatti, illetve utáni missziókat különböztetnek meg.

Természetesen a világszervezet is csoportosította a válságkezeléssel kapcsolatos misszióit. Az *Agenda for Peace* címmel 1992-ben napvilágot látott dokumentum-

Összefüggés a békefenntartás különböző formái között

ban az ENSZ négy különböző missziót különböztet meg.

A *preventív diplomácia* a szemben álló felek közötti ellenségeskedés megelőzését, annak konfliktussá eszkalálódását hivatott megelőzni. Olyan formái léteznek, mint a bizalomépítés, a tényfeltáró misszió, a korai riasztás, a megelőző telepítés és demilitarizált zónák kialakítása.

A *béketeremtés* célja a szemben álló felek közötti megállapodás létrehozása alapvetően az ENSZ-alapokmány VI. fejezetében jelzett békés eszközökkel, mint például a Nemzetközi Bíróság, a segítségnyújtási politika javítása, gazdasági szankciók, illetve ezek kudarca esetén a VII. fejezetben szereplő katonai erő alkalmazásával.

A szemben álló felek egyetértésével *békefenntartás* az ENSZ-erők (katonák, rendőrök és civilek) telepítésével az adott térségbe. A békefenntartás megnöveli a konfliktus megelőzésének és a béke létrehozásának lehetőségét.

A konfliktus utáni *békeépítés* olyan tevékenység, amely erősíti a békefolyamatot megszilárdító struktúrákat és megakadályozza a konfliktus újbóli kitörését. Olyan tevékenységi formákat foglal magában, mint a szemben álló felek lefegyverzése, fegyverek megsemmisítése, menekültek visszatelepítése, a biztonsági erők kiképzésének segítése, választások megfigyelése, az emberi jogok védelmének biztosítása, a kormányzati intézmények erősítése, valamint a formális és informális politikai részvétel biztosítása.

Békefenntartás és politika

A nemzetközi élet szereplői között kicsi az egyetértés azzal kapcsolatban, hogy milyen szerepet játszhat a békefenntartás a politikában. Ennek következtében egyes

országok a békefenntartás szerepét a globális politikában a vesztfáliai egyezmény elveinek megfelelően, míg mások sokkal ambiciózusabb módon posztvesztfáliai értelemben kezelik. Mindkét értelmezés a béke és a liberalizmus közötti pozitív kapcsolatot támogatja, de lényegesen különböznek abban, hogy mit értenek a liberális demokrácia békefelfogásán.

A vesztfáliai elvekhez ragaszkodók azzal érvelnek, hogy a globális politikának csak korlátozottan kell beavatkoznia a viták békés rendezésébe és az államok közötti kapcsolatokba. Ebben a megközelítésben a társadalom ideológiai elkötelezettsége és politikai rendszere a békefenntartók számára érdektelen mindaddig, amíg az állam tiszteletben tartja a szuverenitás és a be nem avatkozás elvét. Különleges esetben ez azt is jelentheti, hogy a békefenntartók az adott államban még az emberi jogok súlyos megsértése esetén sem avatkoznak be mindaddig, amíg az közvetlenül nem veszélyezteti a nemzetközi rendet.

A békefenntartás posztvesztfáliai koncepciója szerint az államok közötti liberális kapcsolat feltételezi az államon belüli liberális társadalmat is. Egy adott állam társadalmának természete meghatározza annak nemzetközi kapcsolatait is, azaz egy liberális állam külpolitikájában a liberális célokat támogatja. Ennek megfelelően a posztvesztfáliai békefenntartás nem korlátozódik arra, hogy fenntartsa az államok közötti békét, ennél sokkal ambiciózusabb feladatot, az államon belüli béke megőrzését is magára vállalja. Ezt azzal kívánja elérni, hogy az erőszak sújtotta államban (ami szükségessé tette a békefenntartók beavatkozását) liberális társadalmi értékeket és politikai rendszert támogasson. A hagyományos érvelés szerint a nemzetközi jog jogellenesnek tekinti a humanitárius beavatkozásokat, így korántsem automati-

kus, hogy népi támasz vagy etnikai tisztogatás esetében támogassák a szuverenitás korlátozását. Nem szükségszerű az sem, hogy egy belső konfliktus utáni békeépítés során a politikai, gazdasági és társadalmi rendszert liberális fejlődési pálya felé fordítsák el. A gyakorlatban azonban a posztvesztfáliai békefenntartás műveleteit úgy hajtják végre, hogy ezzel elültessék a magvait egy liberális demokrata államnak.

A globális politikában a békefenntartás vesztfáliai koncepciójának hagyományos támogatója Oroszország, Kína és a függetlenségüket nem olyan rég elnyert harmadik világbeli országok, míg a posztvesztfáliai koncepcióé az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország, Kanada, valamint az olyan humanitárius szervezetek, mint a *Human Right Watch* és az *International Crisis Group*.

A békefenntartás e két koncepciója közötti folyamatos és máig lezáratlan vita sok vonatkozásban rávilágít az ENSZ-alapokmány és a nemzetközi jog azon problémájára, hogy az állam biztonsága vagy az emberi biztonság élvez-e prioritást, kimenetelét azonban napjaink egyik legjellemzőbb folyamata, a globalizáció a békefenntartás posztvesztfáliai koncepciója felé billenti.

A békefenntartás szereplői

A békefenntartás koncepciójának fejlődése a közvéleményben és szakértői körökben is szorosan összefonódik az ENSZ-szel, annak ellenére, hogy más szervezetek és államok önállóan is számos esetben hajtottak végre békefenntartáshoz hasonló akciókat. Az 1948–2005 közötti időszak békefenntartó akciói azt mutatják, hogy egyfajta munkamegosztás alakult ki ENSZ- és nem ENSZ-szereplők között a

konfliktusmegelőzés és -menedzselés területén.

A fenti időszakban a nem ENSZ-szereplők 68 esetben kezdeményeztek ilyen akciókat, míg az ENSZ csak 60 esetben. A nem ENSZ-műveletek közül az ENSZ mindössze 28-at ismert el vagy biztosított mandátumot a számukra, a többi negyven akció egyéni vagy regionális kezdeményezésre hajtották végre. E műveletek trendje azonban az ENSZ-műveletekkel párhuzamos fejlődést mutat: a hidegháború alatt lényegében az ENSZ-műveletekkel megegyező arányban kezdeményeztek ilyen műveleteket, s a nem ENSZ-vezetéssel végrehajtott műveletek száma 1990-től indult növekedésnek, párhuzamosan az ENSZ-missziókkal.

Az államok közötti, illetve az államokon belüli konfliktusok adatainak elemzése néhány érdekes következtetésre vezet. Egyrészt az ENSZ 17 esetben avatkozott be államok közötti konfliktusba, míg a nem ENSZ-szereplők 18 esetben, melyek közül egyiknek sem volt ENSZ-felhatalmazása. Másrészt, amíg a hidegháború időszakában – pontosabban 1973-ig – a nem ENSZ-szereplők játszották a meghatározó szerepet az államok közötti konfliktusok megoldásában, addig 1973-at követően az ENSZ dominált ezen a területen. 2006 elején az ENSZ hat ilyen misszióban volt érdekelt, míg csak két olyan eset volt, amikor nem ENSZ-szereplők vezették ezeket a műveleteket.

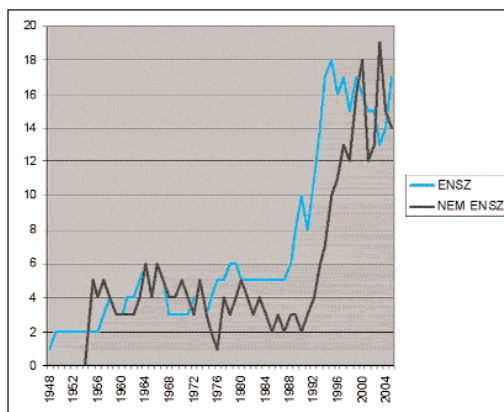
Az államokon belüli konfliktusok más tendenciát mutatnak. 2005-ig az ENSZ 44 belső konfliktus felszámolását kezdeményezte, míg nem ENSZ-szereplők 51 esetben vállalkoztak hasonló feladatra, melyek közül 28 kapta meg az ENSZ Biztonsági Tanács felhatalmazását. A hidegháború során viszonylag kevés ilyen műveletre került sor: 1960–1975 között az ENSZ domi-

nált, míg 1976–1983 között nem ENSZ-szereplők hajtották végre az ilyen műveletek többségét. 1996-ot követően azonban a nem ENSZ-műveletek száma mintegy ötven százalékkal magasabb volt, ami jelzi a regionális szervezetek növekvő szerepét a belső konfliktusok megoldásában.

A békefenntartás tehát nem csak az ENSZ privilégiuma: más államok és nemzetközi szervezetek is vezethetnek vagy kezdeményezhetnek békefenntartó műveletet. Napjainkban a regionális szervezetek egyre jelentősebb szerepet játszanak a nemzetközi konfliktusok megoldásában, amit a regionális szereplők is elfogadnak. Ugyanakkor a nemzetközi közvélemény sokkal inkább elfogadja azokat a békeműveleteket, amelyek rendelkeznek az ENSZ felhatalmazásával, függetlenül attól, hogy milyen erők vesznek részt bennük. A békefenntartó missziók tehát végrehajtóikat tekintve három csoportba – egyes országok, regionális szervezetek és az ENSZ által végrehajtott akciókra – oszthatók.

A békefenntartó missziók jelentős részében egyoldalú beavatkozásra kerül sor, amikor egy ország vagy országcsoport a regionális problémák továbbterjedésének, humanitárius problémák kiéleződésének megakadályozása vagy saját érdekei védelme érdekében avatkozik be. A beavatkozást végrehajtó szereplők elemzése

Békefenntartó missziók száma (ENSZ és nem ENSZ)

Forrás: Daniel, C. F. Donald – Taft, Patricia – Wiharta, Sharon: *Peace Operations: Trends, Progress and Prospects*. Washington D. C., 2008, Georgetown University Press, 11. o.

szerint az ilyen műveletek a következőképpen csoportosíthatók.

1. Regionális hatalom saját gazdasági érdekei, területi igényei, a természeti erőforrásokhoz való hozzáférése, vagy regionális érdekei – azaz a status quo – megőrzése céljából avatkozik be. E műveletek közé sorolhatjuk Oroszország beavatkozását Dél-Oszétiában és Abháziában, vagy a nigériai békefenntartókét Nyugat-Afrikában. Az ilyen esetekben a pártatlanság és a legitimitás erősen megkérdőjelezhető. A műveletnek ugyanakkor pozitív hatása is lehet, hiszen végrehajtója job-

A békefenntartó missziók száma, 1945–1995

Régió	ENSZ vezette műveletek		Nem ENSZ vezette műveletek	
	Államok közötti	Államon belüli	Államok közötti	Államon belüli
Afrika	3	20	3	21
Ázsia	3	6	6	10
Amerika	0	9	5	2
Európa	2	9	0	14
Közél-Kelet	9	0	4	4

ban ismerheti a régió problémáit, nagyobb katonai kapacitással rendelkezik, s ezért katonailag hatékonyabban, gyorsabban léphet fel egy konfliktus megakadályozása érdekében.

2. A beavatkozó lehet a korábbi gyarmatosító ország, amely továbbra is erős politikai, gazdasági és társadalmi kapcsolatot tart fenn volt gyarmatával. Ilyen szerepet játszott Franciaország, amikor 1997–1998 között támogatta a MISAB-misszió (*Inter-African Mission to Monitor the Implementation of the Bangui Agreements, 1997*) létrehozását Közép-Afrikában, vagy a Sierra Leone-i kormány és az UNAMSIL (*United Nations Mission in Sierra Leone, 1999*) támogatása érdekében végrehajtott brit beavatkozás 2000-ben. A korábbi gyarmatosító hatalmat motiváló tényezők között olyan elképzelések szerepelhetnek, mint a baráti kormány támogatása, gazdasági, politikai érdekei védelme, humanitárius megfontolások (saját állampolgárai védelme), vagy nemzetközi nyomás.

3. Egy olyan érintett szomszéd is beavatkozhat a belső konfliktusba – önállóan, vagy mint egy szövetség meghatározó tagja –, amely a gazdasági rend felbomlását vagy az emberi jogok tömeges megsértését fenyegető biztonsági problémának tekinti. Lépését leginkább az motiválhatja, hogy attól tart, a konfliktust nem sikerül megállítania a határon, s hatása saját országát is jelentős mértékben érintheti. Ilyen beavatkozásra került sor 1997-ben a piramisjáték-válságba süllyedt Albániában, amikor az Olaszország vezette erők feladata az volt, hogy megakadályozzák az albán menekültek tömeges beáramlását, illetve az albán állam felbomlását. Hasonló akciót hajtott végre az Ausztrália vezette koalíció 1999-ben a függetlenségi népszavazást követően polgárháborúba sodródó Kelet-Timorban.

4. A nagyhatalmak egyedül, vagy egy alkalmi szövetség vezetőjeként szintén jelentős szerepet játszhatnak más országok belső konfliktusának megoldásában. Erre az esetre számos példát találhatunk a 19. századi nagyhatalmi politika és a hidegháború időszakában is, amelynek során a nagyhatalmak igyekeztek megőrizni a nemzetközi status quót vagy befolyási övezetüket. De ilyen eset volt az is, amikor 1982-ben Izrael nem fogadta el, hogy az ENSZ felügyelje a palesztin erők kivonását Bejrútból, és az Egyesült Államokat kérte fel a többnemzeti erők vezetésére.

A nemzetközi szervezetek szintén jelentős szerepet játszanak a békefenntartó műveletek kezdeményezésében, hiszen az egyoldalú akciókkal szemben jelentős funkcionális és normatív előnyökkel rendelkeznek. Az általuk kezdeményezett akciók legitimitációja lényegesen nagyobb, s állandó struktúrájuk révén – melynek segítségével életre hívják és folyamatosan menedzselik a békeműveleteket – képesek megteremteni és összehangolni a különböző érdekeket. Ennek következtében a következő előnyökkel rendelkeznek:

1. Maguk alakítják ki a békefenntartás szabályait. A részt vevő államok kötelessége, hogy a szervezeten belül közösen kialakított szabályokat tiszteletben tartsák és a mandátumban meghatározottak szerint tevékenykedjenek.

2. Nagyobb átláthatóságot és elszámoltathatóságot biztosítanak az egy ország vagy alkalmi szövetség által vezetett akciónál, és gyakran olyan belső eljárással rendelkeznek, amely alkalmas ezen akciók értékelésére.

3. Abban az esetben, ha a konfliktus sújtotta ország is tagja a szervezetnek, nagyobb hajlandóságot mutathat a válságmegoldó akcióval kapcsolatban, mintha

azt egy regionális hatalom hajtotta volna végre.

4. A nemzetközi szervezetek jövődő akcióik során felhasználják a békefenntartás során korábban szerzett tapasztalataikat.

Az előnyök mellett természetesen hátrányokat is említhetünk, melyek alááshatják a szervezet hitelességét és cselekvőképességét. Számos szervezetnek nincs olyan személyi és szervezeti kapacitása, amely alkalmassá tenné a napjainkban egyre gyakoribb komplex műveletek végrehajtására. Továbbá egy nemzetközi szervezet vezetésével végrehajtott békefenntartó misszió nem feltétlenül legitimálja az akciót. A nemzetközi szervezet legitimitása függ a szervezetétől, a történelmi helyzettől és az intervenció természetétől.

Egyértelmű, hogy a nemzetközi szervezetek tekintetében egyetlen más kontinensnek sincs olyan integrált intézményi rendszere, mint Európának. A konfliktusok megoldásához rendelkezésére állnak azok a szervezetek, amelyek az elmúlt majd két évtized során számos alkalommal bizonyították, hogy szervezeti, strukturális és pénzügyi szempontból is alkalmasak békefenntartó feladatok végrehajtására. Sőt napjainkra bizonyos szakosodás is megfigyelhető a NATO, az EU és az EBESZ válságmegoldó kapacitásának alkalmazása során. A kontinens vezető szerepet játszik más kontinensek konfliktusainak megoldásában is, illetve a tapasztalatok átadásában és a pénzügyi segítségnyújtásban is.

Afrikában, a legtöbb konfliktus által sújtott térségben, az Afrikai Unió, az ECOWAS (*Economic Community of West African States – Nyugat-afrikai Országok Gazdasági Közössége*) és a SADC (*Southern African Development Community – Dél-afrikai Fejlesztési Közösség*) hozott létre olyan mechanizmust, amely alkalmas a konfliktusok megelőzésére. Ezek a szerve-

zetek számos missziót vezettek az elmúlt időszakban, azonban nagy problémát jelent számukra az anyagi források és a jól felszerelt katonai kontingensek hiánya.

Modern kori felosztás

A legszemléletesebb osztályozás négy csoportba sorolja az ENSZ 2008 végéig létrehozott 63 békefenntartó misszióját. Többségük az úgynevezett *megfigyelő misszió* kategóriájába tartozik. Ezek általában néhány száz fős fegyvertelen katonából álltak, akik többnemzeti kis csoportokban a szemben álló felek közötti helyzet alakulását követték nyomon és jelentették az esetleges – a tűzszüneti egyezménytől eltérő – cselekményeket. A szemben álló feleknek vétőjoguk volt az ENSZ-erők összetételét, tevékenységük formáit illetően, így tulajdonképpen politikailag kiszolgáltatottak voltak a felek érzékenységének. E missziók inkább morális jellegűek voltak, hiszen katonailag nem képeztek jelentős erőt, s nem voltak képesek, illetve nem is voltak felhatalmazva a konfliktus újbóli ki-robbanásának megakadályozására. Például a mintegy 800 km hosszú kasmíri határszakaszt (UNMOGIP) 50, vagy a jemeni felek közötti 15 000 km² nagyságú demilitarizált zóna (UNYON) ellenőrzését 100 megfigyelő végezte.

A második csoportba a *hagyományos békefenntartó missziók* sorolhatók, melyek abban hasonlítottak az előző kategóriára, hogy telepítésükre az ellenséges felek egyetértésével és együttműködésével került sor, de a részt vevő katonai erők sokkal összetettebb feladatot láttak el, mint a megfigyelők. Erők és fegyverzet tekintetében felülmúlták őket, számuk néhány ezer főig terjedt, és könnyűfegyverzettel rendelkeztek. Alkalmazási elveikben ugyanakkor

nem tértek el lényegesen a megfigyelő misszióktól. Összetételükben tükrözték az ENSZ tagállamainak földrajzi megoszlását és semlegességét, s nem képviseltek hatékony katonai erőt, hiszen az egyes katonai kontingensek kiképzettsége és felszereltsége jelentősen eltért egymástól. Vezetésükben kettősség érvényesült, az egyes nemzeti kontingensek ugyan az ENSZ által kijelölt parancsnok irányítása alatt tevékenykedtek, de a nemzeti parancsnokságok – amennyiben érdekeik úgy kívánták – megakadályozhatták az adott feladat végrehajtását. Tevékenységük a szemben álló felek között meghatározott ütközőzónára korlátozódott, s fegyvereiket csak önvédelmi célokra használhatták. E békefenntartó erők jelenlétének sokkal inkább politikai, semmint katonai jelentősége volt.

A *második generációs békefenntartás* jelenti az ENSZ akcióinak harmadik csoportját. E missziók létszámában és minőségében is lényegesen különböztek a hagyományos formától. (1990-ben az ENSZ tíz missziójában mintegy 10 ezer fő, három évvel később már 18 misszióban 90 ezer fő vett részt a különböző missziókban.) A hidegháborút követően olyan esetekben alkalmazták, amikor egy konfliktus következtében az állam működésképtelenné vált. Ennek megfelelően a katonai stabilitás megteremtése mellett az ENSZ magára vállalta a politikai, társadalmi, gazdasági és humanitárius problémák megoldását is. Az ENSZ-erők sok esetben ellenséges környezetben kerültek alkalmazásra (Jugoszlávia, Ruanda, Kambodzsa), s már nem a semlegesség volt a meghatározó elve az alkalmazásnak. Az emberi jogok és a menekültek védelme érdekében több esetben is erőt alkalmaztak, biztosították a segélyek célba juttatását, leszerelték a fegyveres csoportokat, segítették a menekültek hazatérését, s kormányzati felada-

tokat is elláttak. Ezekben a missziókban már nem volt elegendő a könnyűfegyverzetű katonai alakulatok alkalmazása. Jól képzett és felszerelt, fejlett vezetési és kommunikációs rendszerrel rendelkező erőkre volt szükség, s ezeket az eddig döntő szerepet játszó harmadik világbeli országok nem tudták biztosítani. Az ENSZ egyre gyakrabban fordult más szervezetekhez, hogy a jelentkező igényeket kielégítse. A fejlett Nyugat (az Egyesült Államok, a NATO-országok, Ausztrália) számos, az ENSZ lehetőségeit meghaladó (Jugoszlávia, Szomália) konfliktus rendezését vállalta magára.

A *jelentős méretű kényszerítő műveletek* (Korea, Öböl-háború, Afganisztán) jelentik az ENSZ-műveletek negyedik csoportját. Mivel az ENSZ nem rendelkezik olyan hatékony katonai vezetési rendszerrel és erővel, amely képes olyan esetekben fellépni, mikor például egy adott ország egy másik agressziójának esik áldozatául, szükség van a tagállamok ad hoc koalíciójára. Nagyobb, komplex és veszélyes katonai műveletek végrehajtásához olyan szövetségre vagy koalícióra van szükség, melynek tagjai politikai és katonai legitimitással rendelkeznek, amit az ENSZ képes megadni számukra.

A békefenntartás szakaszai a hidegháború után

A hidegháború befejeződése drasztikusan változtatta meg az ENSZ békefenntartó tevékenységét. A bipolaritás béklyójától megszabadulva a Biztonsági Tanács egyre több és összetettebb feladat megoldását vállalta magára. A nagyhatalmi egyetértés és támogatás szinte egyedülálló lehetőségét kihasználva nemcsak új módon közelítette meg és próbálta megoldani

A többdimenziós ENSZ békefenntartó műveletek főbb feladatai

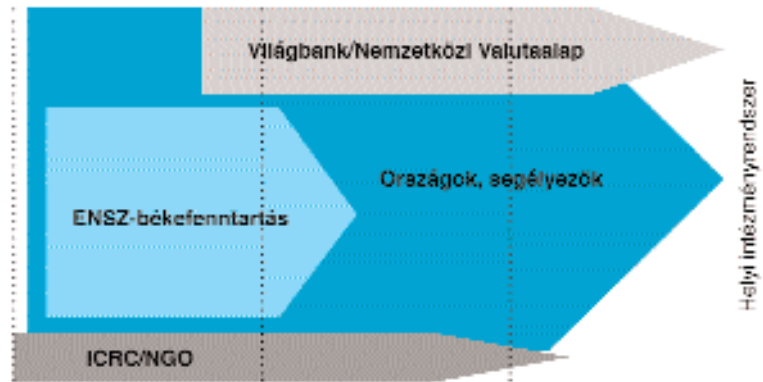
A KONFLIKTUST KÖVETŐ FELADATOK

Infrastruktúra
Foglalkoztatottság
Gazdasági irányítás
Polgári adminisztráció
Választások kiírása
Politikai folyamatok
Biztonsági műveletek
Leszerelés, demobilizálás
Törvénykezés
Emberi jogok
Kapacitásépítés
Humanitárius segítség

STABILIZÁCIÓ

A BÉKE MEGSZILÁRDÍTÁSA

HOSSZÚ TÁVÚ HELYREÁLLÍTÁS ÉS FEJLESZTÉS

Forrás: http://bbpu.unib.org/bbpsLibrary/Capstone_Doctrine_ENG.pdf

ezeket a konfliktusokat, hanem arra is vállalkozott, hogy megkísérelje megelőzni az új konfliktusok kialakulását.

A megváltozott stratégiai környezet arra kényszerítette a szervezetet, hogy a hagyományos missziók szigorúan katonai feladatai helyett komplex, többdimenziós missziókat hozzon létre, melyek nemcsak az átfogó békemegállapodás létrehozását szolgálták, de hozzájárultak egy fenntartható béke létrehozásához is. Ma a békefenntartók komplex feladatot látnak el a kormányzati intézményrendszer létrehozásától kezdve az emberi jogok védelmén és a biztonsági szektor reformján át a korábbi ellenséges erők leszereléséig és a társadalomba való integrálásáig.

A hidegháborút követően a konfliktusok jellege is változott. Kezdetben az ENSZ-békefenntartás célja az államok közötti háborúk vagy a polgárháborúk katonai eszközökkel való megfékezése volt. S annak ellenére, hogy a katonák továbbra is meg-

határozó szerepet játszanak a békefenntartó missziókban, e missziók jellegének változása következtében egyre több adminisztrátor, gazdasági szakember, rendőr, jogász, aknamentesítő szakember, emberi jogi és választási megfigyelő, kormányzati és informatikus szakember vesz részt a missziók sikerét elősegítő tevékenységben. A missziók számának és komplexitásának növekedése jelentős terhet ró mind anyagilag, mind személyi tekintetben az ENSZ tagországra, valamint magára a világszervezetre is.

A hidegháborút követő néhány év alatt annyi békefenntartó misszió született, mint az egész hidegháborús időszak alatt: számuk 1948–1988 között összesen 13, míg 1989–1998 között 36 volt. (Az ENSZ 1988-tól napjainkig további 49-ről döntött.) Ezek a missziók már nemcsak az államok közötti konfliktusok megoldását vállalták magukra, hanem egyre több államon belüli nemzeti, vallási és etnikai konfliktusát is.

Számos esetben (El Salvador, Mozambik) az ENSZ sikerrel oldotta meg feladatát, de – mint azt a Boszniában vagy Ruandában bekövetkezett népirtás jelezte – néhány esetben maguk az ENSZ-tagállamok sem voltak készek vagy képesek végrehajtani a szervezet döntéseit. Ezek a tapasztalatok arra indították az ENSZ-t, hogy felülvizsgálja eddigi gyakorlatát, és olyan döntéseket hozzon, amelyek hatékonyabbá tehetik működését. Ennek eredményeként változott az ENSZ békefenntartó szervezete (*Department of Peacekeeping Operations – DPKO*), javult a koordináció a többi ENSZ-szervezettel, s külön tervezési és logisztikai szervezeti egységek jöttek létre.

A hidegháború utáni időszakot békeműveleti szempontból három szakaszra oszt-hatjuk.

1. Az 1988–1994 közötti műveletek

Az 1988–1994 közötti időszak kedvező légköre és a missziók számának és feladatrendszerének megváltozása szinte kikényszerítette az eddigi elvek és gyakorlat felülvizsgálatát. A világszervezet fokozott aktivitását mutatja, hogy míg 1987-ben a Biztonsági Tanácsnak 49 hivatalos ülése volt, 1993-ra ez a szám 171-re nőtt. Ez az aktivitás megmutatkozik az elfogadott határozatok számában is, ami az 1987-es 13-ról 1993-ban 93-ra nőtt. Hasonló arányú növekedés figyelhető meg a világszervezet békefenntartó misszióit tekintve is, hiszen a hidegháborús időszak 13 missziójával szemben 1988 és 1992 között 20 új misszió létrehozásáról döntött a világszervezet.

A hidegháborús szembenállás végével egyben megszűnt az a fajta szemlélet és kényszer, hogy a világ bármely „eldugott zugában” kitört konfliktus azonnal szövet-amerikai szembenállásként jelentkezve

világpolitikai, nemzetközi rangra emelkedett. Számos helyi konfliktus nagyhatalmi szempontból immár érdektelenné vált. Ennek a világpolitika szereplőire gyakorolt hatása az lett, hogy egyrészt nem voltak érdekeltek a konfliktus rendezésében, legalábbis olyan mértékben nem, hogy komoly erőforrásokat áldozzanak rá, lévén a nemzeti érdek nem volt motiváló tényező, másrészt könnyebben bízták a feladatot az ENSZ-re. Egyszerűbb lett a döntéshozatal a Biztonsági Tanácson belül: 1990 májusától 1994 decemberéig az állandó tagok nem éltek vétőjogukkal.

A konfliktusban részt vevő, szemben álló felek számára pedig ez világpolitikai fontosságú – így saját konfliktusuk – leértékelődését jelentette, azaz problémájuk megoldásában magukra maradtak. Ebben a helyzetben a konfliktus vagy a béke irányába billent, vagy a felek minden mindegy alapon – és bízva az érdektelenségben – folytatták harcukat. Az előbbi helyzet kétségtelenül kedvezett az ENSZ-közvetítésnek, az utóbbi forogatókönyv viszont feladatok sokaságával szembesítette a világszervezetet.

Ugyanis nemcsak arról volt szó a nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején, hogy az ENSZ nagyobb szerepet akar-e vállalni vagy sem, hanem inkább arról, hogy az adott helyzetben az ENSZ volt az egyedüli globális szervezet, amelynek ráadásul a feladatai közé tartozott a nemzetközi biztonság és béke fenntartása, és volt némi gyakorlata a viszályok kezelésében. Ilyen körülmények között a tagállamok, nem lévén érdekeltek valamely konfliktusban, szívesen „az ENSZ nyakába varrták” a feladatot.

Ezen időszak békemisszióinak tapasztalatai lényegesen eltértek a korábról. A békefenntartó erőket jóval nagyobb számban alkalmazták olyan esetekben is, amikor nem volt békemegállapodás a

szemben álló felek között. Az erők alkalmazására már nem a VI., hanem a VII. fejezet szerint került sor, s a katonák mellett megjelentek a rendőri és a civil erők is. A missziók robusztusabbá és összetettebbé váltak, s a konfliktusok résztvevői sok esetben nem mutattak hajlandóságot a tárgyalásos rendezésre. A szemben álló felek – amelyek között egyre jelentősebb szerepet játszanak a nem állami biztonságpolitikai szereplők – közvetlen célpontjuknak tekintették a civil lakosságot, aminek következtében egyre fontosabbá váltak a humanitárius problémák.

A megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás jegyében az ENSZ főtitkára a Biztonsági Tanács felkérésére 1992 tavaszán elkészítette az *An Agenda for Peace* című dokumentumot, amely a hidegháború utáni konfliktusokhoz igazította az ENSZ békefenntartó tevékenységét.

A főtitkár az új körülményeket is figyelembe véve hívta fel a tagországok figyelmét az új problémákra, és egyúttal vázolta a világszervezet új feladatait is. „Belépünk a világméretű átmenet időszakába, amelyet egyedülállóan ellentmondásos irányzatok jellemeznek. Az államok regionális és kontinentális társulásai elmélyítik együttműködésüket és csökkentik a hatalmi és nacionalista vetélkedések és perlekedések súlyosságát. A nemzeti határokat elmosásák a fejlett kommunikáció, a globális kereskedelem és az államoknak a nagyobb, közös politikai társulások érdekében hozott döntései, amelyekkel feladnak szuverenitásukból és kiváltságaikból. Egyidejűleg azonban a nacionalizmus és a szuverenitás új, heves követelése is megjelennek, és az államok kohézióját a brutalitás, etnikai, vallási, kulturális és nyelvi viszály fenyegeti.” Az új típusú kihívásokra új megoldásokat kellett keresni, szélesíteni kellett a konfliktusmegoldás

eszköztárát a korai észleléstől az eredeti helyzet visszaállításán át a fejlődés feltételeinek megerősítéséig.

Az elemzés ajánlásokat vázolt fel arra vonatkozóan, hogyan lehetne – az alapkormány keretein belül – az Egyesült Nemzetek válságmegelőzési tevékenységét, béketeremtési és békefenntartási képességeit megerősíteni, illetve hatékonyabbá tenni. Butrosz Gáli külön fejezetekben foglalkozott a békefenntartással, illetve a béketeremtéssel. Az előbbit illetően rámutatott az ENSZ ez irányú tevékenységének a megelőző években bekövetkezett ugrásszerű növekedésére, ezzel párhuzamosan pedig hitet tett a tradicionális békefenntartás alapszabályai és feltételei – többek között az érintett felek hozzájárulása, együttműködése, illetve a BT hatékony politikai ellenőrzése – mellett. A béketeremtéshez ezzel szemben a főtitkár a Biztonsági Tanácsnak az alapkormány VI. fejezete alá eső tevékenységét és a kényszerítési eszközök – azaz a VII. fejezet klauzuláinak – alkalmazását sorolta. A jelentés az eddigi hagyományos békefenntartó műveletek mellett olyan új akciók bevezetését is szükségesnek tartja, mint a békeépítés és a preventív diplomácia.

Ezek a feladatok sokkal átfogóbbak voltak, így megoldásuk is túlnőtt a katonai területen, átfogta a gazdaság és a politika számtalan területét. A másik fontos elem az, hogy a konfliktusok megoldása során az ENSZ fokozottan kíván együttműködni a regionális szervezetekkel (mint például az Afrikai Egységszervezet, az Arab Liga, az Iszlám Konferencia Szervezete és az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet), hiszen „az ENSZ erőfeszítéseivel való együttműködés nemcsak csökkenti a Biztonsági Tanács terheit, de a nemzetközi ügyekben hozzájárulhat egy erőtelje-

sebb részvétel, konszenzus és demokrati-zálódás érzéséhez”.

Butrosz Gáli külön kategóriaként taglalta a két tevékenységet, ugyanakkor azt is hangsúlyozta, hogy nem állapítható meg határozott választóvonal a béketeremtés és a békefenntartás között. „Gyakran megállapodnak a tűzszünetben, de nem tesznek eleget a megállapodásoknak. Egyes esetekben kérik az ENSZ-t, küldjön csapatokat a tűzszünet helyreállítása és fenntartása céljából. Ez a feladat néha meghaladja a békefenntartó erők rendeltetését, valamint a békefenntartó erőket küldők elvárásait. Azt javaslom, hogy a Biztonsági Tanács fontolja meg a békebiztosító egységek világosan meghatározott körülmények közötti felhasználását. (...) Sokkal komolyabban fel kellene fegyverezni őket, mint a békefenntartó erőket. (...) Az erők felvonulása és működése a Biztonsági Tanács felhatalmazása alapján történe, és a békefenntartó erőkhöz hasonlóan a főtitkár parancsnoksága alatt állnának.” Ez utóbbi javaslat azonban lényegesen korlátozhatja az ENSZ lehetőségeit, hiszen például az Egyesült Államok soha nem engedélyezi erői alkalmazását nem NATO-parancsnokság alatt. Ennek következtében viszont sor kerülhet olyan esetekre, amikor az ENSZ és az Egyesült Államok érdekei eltérnek egymástól, és a válságmegoldásban részt vevő erők alkalmazására amerikai elvek, eljárások és érdekek alapján kerül majd sor. A Biztonsági Tanács által 1992 januárjában elfogadott főtitkári jelentés három olyan területet definiál, amelyek az új viszonyok között elősegíthetik a konfliktusok megoldását: a preventív diplomáciát, a béketeremtést, az új típusú békefenntartást és a békeépítést.

Az új generációs missziók esetében nemcsak egyszerűen arról van szó, hogy ezek több katonát és polgári személyt igényel-

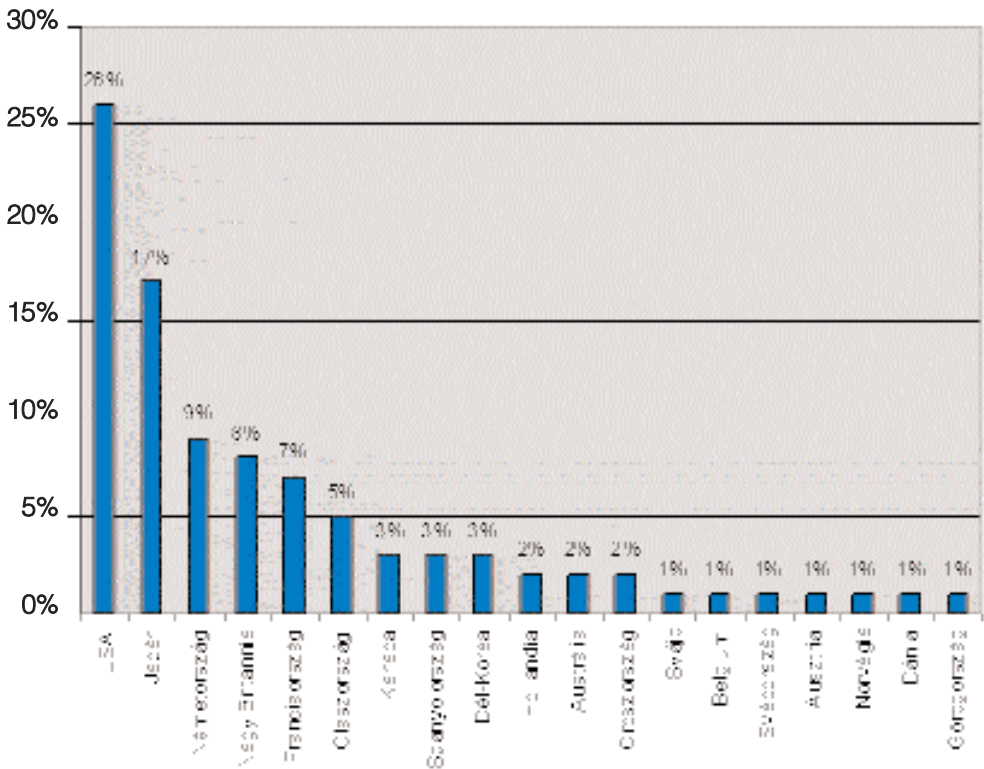
nek, valamint több pénzbe kerülnek, hanem éppen arról, hogy többféle feladatot kell egyszerre teljesíteniük, és megváltozott körülmények között kell tevékenykedniük.

A cél immár nem a helyzet stabilizálása a két fél közé ékelődve, a harcok egyfajta feltartóztatása, a status quo pusztá megőrzése, hanem magának a békének a helyreállítása, megteremtése, kikényszerítése, és lehetőség szerint építése, tartósítása. Ez más szerepben tünteti fel a megjelenő ENSZ-egységeket, más jellegűvé változtatja a katonai feladatokat és további, politikai jellegű feladatokkal egészíti ki a misszió tevékenységét. Mindezek együttesen is egymásra hatnak, sokkal komplexebbé teszik a feladatot és egyben sokkal bonyolultabbá a cél elérését.

2. Az 1994–1999 közötti műveletek

A hidegháború utáni második időszak meghatározó jellemzőjét az első időszakban bekövetkezett kudarcok adják. Az 1990 utáni optimizmust felváltotta a ruan-dai, boszniai és szomáliai missziók kudarca okozta csalódottság. Ezt jelezte, hogy a nyugati országok egyre kevésbé vettek részt a nemzetközi missziókban, és átengedték a „terepet” a fejlődő országoknak. E probléma megoldását célozta az az elutasított javaslat, melyet Banglades terjesztett az ENSZ BT ülése elé, hogy az öt állandó tag – az Egyesült Államok, Oroszország, az Egyesült Királyság, Franciaország és Kína – az általuk jóváhagyott ENSZ-műveletek létszámának minimum 5%-át biztosítsa. A fejlődő országok, elsősorban India, Nigéria, Banglades és Ghána adja a 15 ENSZ-misszióban szolgáló 30 000 kéksisakos több mint 75%-át. Ezzel szemben az Egyesült Államok, Japán és az európai országok katonát alig adnak, viszont ők állják a költségek 85%-át.

Az ENSZ békefenntartó misszióinak finanszírozása

Látnunk kell azonban azt is, hogy ebben az időszakban Európa és az Egyesült Államok is a jugoszláv konfliktus rendezésével volt elfoglalva, és több tízezer főt állomásoztattak a térségben.

A fejlődő világ országainak katonái azonban nem rendelkeztek olyan szintű kiképzéssel és felszereléssel, mint a nyugati országok, és nem is voltak hajlandók az övékéhez mérhető kockázatot vállalni. Ennek következtében kerültek előtérbe a regionális szervezetek, melyek helyi ismereteik alapján megfelelőbbnek látszottak az adott térség konfliktusainak kezelésére. Természetesen továbbra is az ENSZ BT felhatalmazására – és nem utolsósorban pénzügyi támogatására – volt

szükség ahhoz, hogy ezek a missziók létrejussanak.

Ebben az időszakban kaptak mind jelentősebb szerepet a nem kormányzati szervezetek, melyek egyre fontosabb szerepet játszanak a konfliktusok civil és humán problémáinak megoldásában. A konfliktusok változó természete és a nemzetközi közösségnek a válságmegoldáshoz való viszonyulása arra ösztönözte az ENSZ-t, hogy olyan megoldásokat dolgozzon ki, amelyek növelik a nemzetközi közösség békefenntartó tevékenységének hatékonyságát és élvezik a tagországok támogatását is. E tevékenység eredményeként született meg 2000 augusztusában a Brahimi-jelentés.

3. Az 1999–2009 közötti műveletek

Ezen időszak kezdetén került sor a NATO koszovói akciójára, mellyel egy újabb – a légi háborút követően az ENSZ felhatalmazását is megszerző – nagy volumenű és hosszú ideig tartó válságmegoldás vette kezdetét. A több mint egyéves sikertelen diplomáciai erőfeszítéseket követő, ENSZ-felhatalmazás nélkül végrehajtott katonai beavatkozást sok ország az Egyesült Államok olyan egyoldalú akciójának tekintette, amellyel Washington az erejét kívánta demonstrálni az unipolárisá váló világban. A NATO érvelése ezzel szemben az volt, hogy akciójával egy nemzetközi humanitárius katasztrófát kívánt megakadályozni, ami összhangban van az ENSZ alapokmányával is. Maga az ENSZ már korábban számos határozatában szólította fel a szerb és koszovói albán feleket, hogy békésen rendezzék ellentéteiket, de ezek nem vezettek eredményre, mert maguk a BT állandó tagjai is különbözőképpen vélekedtek a helyzetről.

A koszovói válság miatti fegyveres beavatkozás ugyan némiképpen szembeállította egymással az ENSZ BT állandó tagjait, de a háború befejeződése – 1999. június 11-e – után a BT a tartományt ENSZ-igazgatás alá helyezte, és az UNMIK kezébe adta a fegyveres konfliktust követő „békeépítő” folyamat vezetését. Az ENSZ mellett a NATO és az Európai Unió mint regionális szervezetek játszották a vezető szerepet a normális élet helyreállításában, de más nemzetközi szervezetek (az EBESZ, a Világbank és az Nemzetközi Valutaalap) is aktív szerepet játszottak benne. E nemzetközi szervezetek mellett több száz nem kormányzati (NGO) és humanitárius szervezet is működött, illetve továbbra is működik az országban.

Koszovó jelentőségét az is növelte, hogy az ENSZ fennállásának története alatt elő-

ször került sor erő használatára olyan esetben, amikor a civil lakosság védelmére volt szükség. További jellemzője ennek az időszaknak az úgynevezett „integrált misszió” koncepciója, amelynek keretében a konfliktus kezelésében részt vevő legkülönbözőbb szervezetek egy integrált vezető szerv irányítása alatt működnek, és e követelményeknek megfelelően végzik tevékenységüket.

A Koszovó utáni időszak némileg helyreállította az ENSZ tekintélyét és új lendületet adott a nemzetközi konfliktusok megoldását célzó erőfeszítéseknek.

2000 márciusában megszületett Brahimi-jelentés a lezajlott missziók tapasztalatai alapján további ajánlásokat fogalmazott meg az ENSZ fellépésének hatékonyabbá tétele érdekében, köztük számos olyat, melyeket csak a tagállamok együttműködésével lehetett megvalósítani. A jelentés legfontosabb megállapítása, hogy tovább kell erősíteni az ENSZ politikai, katonai, humanitárius és fejlesztési területei közötti integrációt a válságmegelőzés és különösen a válságot követő békeépítés időszakában. Nélkülözhetetlennek mondta ki, hogy a jövőben csökkenjen az ENSZ és más nemzetközi szervezetek „reakcióideje”, s ennek érdekében mind a személyi, mind a technikai és pénzügyi feltételek javítását célzó ajánlások fogalmazódtak meg.

A mintegy húsz ajánlást megfogalmazó jelentés a preventív akciókkal kapcsolatban hangsúlyozza az effektív stratégia szükségességét, és ugyancsak szükségesnek tartja a tényfeltáró missziók gyakoriságának növelését. Emellett az ENSZ reagálásának és a döntésekhez szükséges információk megszerzése és feldolgozása érdekében ajánlást tesz egy információs és stratégiai elemző titkárság felállítására is. A javaslat szerint az elkövetkező missziók

tervezése során be kívánják vonni a részt vevő országok szakértőit, hogy már a kezdeti szakaszban megismerkedjenek a várható problémákkal.

Az állandó ENSZ-erők – amúgy is ellenzett – koncepciója helyett a gyors és hatékony telepítés kap prioritást. Ennek érdekében a hagyományos békefenntartó missziók esetében 30, az összetettebb missziók esetében 90 napon belüli telepítésre kész „stand by” erők létrehozására tesz javaslatot, melynek kiképzettségét és felszerelését folyamatosan ellenőrizni kívánják. Javaslatot tesz továbbá arra is, hogy mind az ENSZ, mind az egyes nemzetek szintjén hozzanak létre adatbankot azon személyekből (katonák, rendőrök, választási, törvénykezési és emberi jogi szakértők), akik rövid időn belül a nemzetközi közösség rendelkezésére tudnak állni.

Némileg új értelmezést kap a békefenntartás egyik legfontosabb alapelvét jelentő pártatlanság is. A jelentés szerint a belső konfliktusok esetében a konszenzus elvét rugalmasabban kell értelmezni, s ha valamelyik fél megsérti a már megszületett megállapodást, a nemzetközi közösségnek – saját hitele megőrzése érdekében – be kell avatkoznia. A pártatlanság az ENSZ alapokmányához való ragaszkodást és nem a be nem avatkozást kell, hogy jelentse.

A múltban számos esetben előfordult, hogy a misszióban részt vevő erők önmaguk megvédésére sem voltak képesek. A jövőben az alkalmazott erőknek nemcsak erre kell képesnek lenniük, hanem biztosítaniuk kell a misszió mandátumának végrehajtását, és védelmet kell nyújtaniuk a misszióban tevékenykedő más – nem katonai – elemek számára is. Ez azt jelenti, hogy az alkalmazott erőknek nagyobbaknak, jobban felszereltnek kell lenniük ahhoz, hogy megfelelő elrettentő képességgel rendelkezzenek. Ennek a kö-

vetelménynek a katonai kontingenst felajánló nemzetek csak úgy tudnak megfelelni, ha megfelelő felderítő, vezetési és más kapacitásokkal rendelkeznek, amelyek lényegesen megnövelik majd az egyes ENSZ-misszió költségét is.

2001. szeptember 11-ét követően a fejletlen országok a saját biztonságukról való gondoskodást az ENSZ-missziók elé helyezték, s a viszonyukat hozzájuk az határozta meg, hogy mennyire estek egybe stratégiai céljaikkal. A szeptember 11-i és az azt követő terrortámadások a nem állami szereplők további növekvő jelentőségét jelezték, és sok tekintetben elmosták a külső és belső, valamint a katonai és polgári biztonság közötti különbséget.

A 9/11 utáni helyzet ugyanakkor megerősítette az ENSZ-nek mint egyetlen legitimáló szervezetnek a szerepét. Az Egyesült Államok ugyan továbbra is fenntartással tekintett a szervezet békemisszióira, de egyrészt – a korábbi időszaktól eltérően – folyamatosan fizette e missziók költségeiből rá jutó részt, másrészt jelentős szerepet játszott a regionális és szubregionális békefenntartó központok kialakításában, a békefenntartó egységek kiképzésében. Emellett világpolitikai státusát kihasználva természetesen befolyásolni tudta az új missziók mandátumát is. Ráadásul az Irak ellen ENSZ-felhatalmazás nélkül végrehajtott invázió paradox módon hozzájárult a multilateralizmus erősödéséhez, és az ENSZ legitimáló szerepének újbóli megerősödéséhez. 2003. október 8-án az ENSZ BT 1511. számú határozatával legitimálta az amerikai vezetésű multinacionális erők jelenlétét Irakban, s ezzel világossá vált, hogy egy amerikai kivonulás vagy hatalomátadás majd ENSZ-közreműködéssel jön létre.

Az ENSZ-mandátummal Afganisztánban folyó komplex misszió szintén azt bizonyítja,

hogy egy ilyen küldetés nem nélkülözheti a szövetséges vagy támogató államok és a számos civil feladat és fejlesztés végrehajtásában jártas szervezetek támogatá-

sát. Az ilyen multidimenziós, komplex műveletek sikere alapvetően a politikai, a gazdasági, a civil és katonai szereplők közötti együttműködéstől függ. ■

Irodalom

- Zacarias, Agostinho: *The United Nations and International Peacekeeping*. London, 1996, I. B. Tauris Publishers, 14. o.
- Durch, W. J.: Keeping the Peace: Politics and Lessons of the 1990s. In Durch, W. J. (ed.): *UN Peacekeeping, American Policy and the Uncivil Wars of the 1990s*. London, 1997, Macmillan.
- Diehl, P. – Druckman, D. – Wall J.: International Peacekeeping and Conflict Resolution: A Taxonomic Analysis with Implications. *Journal of Conflict Resolution*, 1998, 42 (1), 35–55. o.
- Holst, Johan Jörgen: Enhancing Peacekeeping Operations. *Survival*, May/June 1990, 264–275. o.
- Goulding, Marrack: The Evolution of United Nations Peacekeeping. *International Affairs*, 1993/1. 451–464. o.
- Ratner, S. R.: *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict After the Cold War*. New York, 1996, St Martin's Press.
- Heldt, Birger: Trends from 1948 to 2005: How to View the Relation between the United Nations and Non-UN Entities. In Daniel, C. F. Donald – Taft, Patricia – Wiharta, Sharon: *Peace Operations: Trends, Progress and Prospects*. Washington D. C., 2008, Georgetown University Press, 10–12. o.
- Boutros Boutros-Ghali: *An Agenda for Peace*. New York, 1992. [A Magyar ENSZ Társaság szövege.] Statement by the President of the Security Council (S/23500, 31 January 1992).